



Bilaga 2 | Beslut Kommunfullmäktige| § 21 | 2022-11-07

Skötselplan för Farstanäs naturreservat

Södertälje kommun

Nyköpingsvägen 26

151 89 Södertälje

08-523 010 00

sodertalje.kommun@sodertalje.se



**Södertälje
kommun**

Innehåll

Om skötselplanen	3
1. Beskrivning av Farstanäs naturreservat	3
1.1 Administrativa data	3
1.2 Översikt	4
1.2 Geologi och topografi	4
1.3 Naturtyper och bevarandevärden.....	4
1.4 Områdeshistorik och markanvändning.....	11
1.5 Friluftsliv och rekreation	14
2. Plandel.....	16
2.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	16
Skötselområde 1: Camping, bad- och aktivitetsområde	16
Skötselområde 2: Farstanäs gård med bostads- och ekonomibyggnader	17
Skötselområde 3: Hagmark.....	18
Skötselområde 4: Skogsmark	19
Skötselområde 5. Vattenområde.....	21
Skötselområde 6. Åkermark och åkerholmar	21
3. Friluftsliv och tillgänglighet	23
4. Reservatsförvaltning och tillsyn	26
4.1 Naturvårdsförvaltning	26
4.2 Fastighetsförvaltning.....	26
4.3 Rättigheter och servitut mm.	26
5. Dokumentation och uppföljning	28
5.1 Finansiering.....	28
5.2 Revidering	28
6. Källförteckning	29
Artfynd: rödlistade och andra intressanta arter.....	30

Om skötselplanen

Denna skötselplan har utarbetats för Farstanäs naturreservat och utgör en bilaga till beslut om inrättande av Farstanäs naturreservat § 21 Kommunfullmäktige i Södertälje kommun, 2022-11-07. Skötselplanen är fastställd med stöd av 3 § i förordning (1988:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och syftar till att precisera skötseln för området i enlighet med reservatsbeslutets syfte och prioriterade bevarandemål. Planen är uppdelad i en beskrivande del och en plan för reservatets skötsel.

1. Beskrivning av Farstanäs naturreservat

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Farstanäs naturreservat
Objektnummer	N 1 (intern löpande numrering av naturreservaten i kommunen)
Skyddsform	Naturreservat
Län	Stockholms län
Kommun	Södertälje kommun
Markslag och naturtyper (ha)	
Camping, bad och aktivitetsområde:	22,5 ha (Skötselområde 1)
Farstanäs gård med bostads- och ekonomibyggnader:	4,8 ha (Skötselområde 2)
Hagmark/planerad hagmark:	9,1 ha (skötselområde 3)
Skogsmark (Tallhållmarksskog, barr- och blandskog, lövskog, ädellövskog):	161,3 ha (Skötselområde 4)
Vattenområde:	35,3 ha (skötselområde 5)
Åkermark:	86,8 ha (skötselområde 6)
Vägområde RV 225	1,1 ha
<u>Summa:</u>	321 ha
Prioriterade bevarandevärden	Möjlighet att bedriva friluftsliv i området och besöka området, med anordningar avsedda för friluftsliv så som markerade vandringsleder, Farstanäs havsbad, samt Farstanäs camping. Naturskogsartade äldre barrskogar med stort inslag av gammal tall, inslag av sumpskog och bergbranter, ädellövskog och lövrika strandskogar och skogsbryn med inslag av löv Grunda marina havsvikar med vegetationsklädda mjukbottnar, med kransalgångar och ängar av kärlväxter Artrika miljöer med rödlistade arter, däribland värdefull svamp- och lavflora, fladdermöss och kärlväxter. Värdefulla kulturmiljöer med Farsta gård, med öppet kulturlandskap, betesmarker och kulturpräglade skyddsvärda träd samt fornlämningar

1.2 Översikt

Farstanäs naturreservat omfattar ca 321 ha och ligger vid Järnafjärden ca 12 km söder om Södertälje centrum och 5 km öster om Järna centrum. Området består i huvudsak av skog och åkermarker samt bad- och campingområde och har en ca 5 km lång kustlinje. Området köptes in av Södertälje kommun på 1960-talet och länsstyrelsen bildade Farstanäs naturreservat 1967 på begäran av kommunen. I samband med detta anlades även havsbad och camping. En detaljplan är under framtagande för campingområdet, med inriktning på att utveckla campingen med hållbarhetsprofil, med stugor för korttidsboende, husvagnsplatser, restaurang mm, och förväntas antas under 2022. Farstanäs gård i norra delen av reservatet är utpekad som en värdefull kulturmiljö i kommunens kulturmiljöinventering¹ och användes fram till 2014 som konferensanläggning av Södertälje kommun. I anslutning till gården finns även ett par bostadshus som hyrs ut som sommarstugor. Den större delen av naturreservatet, öster om väg 225 ingår i riksintresseområde för friluftslivet².

1.2 Geologi och topografi

Området består omväxlande av kuperad skogsmark och böljande åkermarker. De högsta höjderna är ca 50 m.ö.h. Berggrunden består av metamorfa granitoider och sedimentära bergarter. I skogsmarken utgörs jordlagret av sandig morän och på många ställen går urberget i dagen. På åkermarkerna och campingområdet är det postglacial lera, finlera och sand. Norr om Farstanäs gård mot Vaskhusviken finns även gyttjelera. Stränderna utsätts för erosion från farleden, mest exponerade är de nordöstra delarna längst ut på Farstanäset. I slutningen ned mot sandstranden och på sandstranden i nordöst har flera källor med uppvällande grundvatten bildats. Den hydrologiska regimen i området är inte närmare utredd.

1.3 Naturtyper och bevarandevärden

Bevarandevärden för friluftsliv:

Farstanäs är ett av södra Stockholmsregionens största havsbad- och campingområden och är viktigt för Södertälje kommun, såväl för turism som för kommuninvånare. Området ligger inom riksintresse för friluftsliv och relativt tätortsnära Södertälje och Järna. Det är av stor vikt att området är tillgängligt för allmänheten. I området finns möjlighet till en mängd aktiviteter så som bad, vindsurfing, paddling, motion och promenader, liksom båt- och föreningsliv. Skogsmarken är varierad och utgör fina strövområden med svamp- och bärmarker, markerade leder, varierad terräng, utsiktspunkter, fornminnen och en lång kuststräcka.

Pedagogiska bevarandevärden

Området är lätt att besöka med kollektivtrafik och ligger nära både Södertälje och Järna. De många olika naturtyperna i kombination med camping och havsbad samt service som servering, toaletter, markerade leder och skyltad naturinformation gör området attraktivt för besök från skolklasser, lägerskolor mm. Biologiska bevarandevärden:

Skogsmarken är klassad till 1,2 och 3. I skogen finns rikligt med äldre tallar, och ett relativt stort inslag av ädellövträd, framförallt grov ek men också ask, alm och många andra arter. Även

¹ Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Delprogram 3. Ytter- och Överjärna socknar, 2011

² Riksintresse för de samlade natur- och kulturvärdena i kustområdet och skärgården enligt 4 kap 1,2,4 §§ MB

inslag av sumpskog, strandskogar med klibbal och bergbranter finns. En värdefull svamp- och kryptogamflora med ett flertal rödlistade arter och signalarter finns i området. Gamla grova ekar förekommer rikligt längs bryn vid åkrar och vägar samt i restaurerade hagmarker. Det finns hagmarker och strandbete med hävdpräglad flora. Vid Farsta gård finns äldre alléer med gamla ädellövträd. Mycket artrika miljöer med värdefull svamp och lavflora, fladdermöss och fåglar med flera organismgrupper med ett flertal rödlistade arter registrerade från området.

Kulturhistoriska bevarandevärden:

Farsta gård är utpekad som värdefull kulturmiljö i Södertälje kommuns kulturmiljöprogram³. Miljön ska enligt kulturmiljöprogrammet ges en kulturhistoriskt inriktad skötsel och antikvariska principer ska vara vägledande. En del av kulturmiljön är det öppna jordbrukslandskapet där fortsatt hävd är viktig. Det finns även ett 20-tal fornlämningar registrerade i området.

Geologiska bevarandevärden:

Vid badstranden finns källor med framvällande grundvatten.

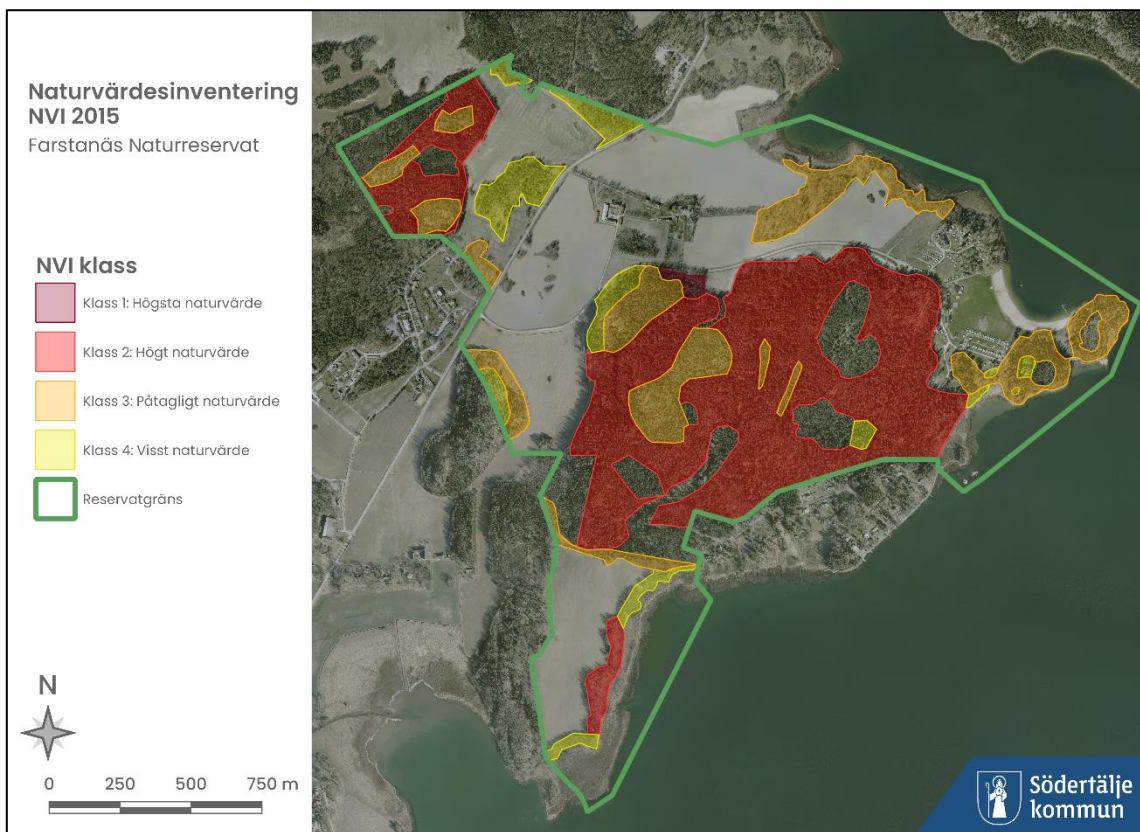
Skogsmark

Skogsmarken naturvärdesinventerades hösten 2015 på uppdrag av miljökontoret⁴. Till de mest värdefulla biotoperna och strukturerna hör äldre barrblandskog, grova ädellövträd och före detta hagmarksområden. Skogsmarken består av tallhällmarker på höjder som övergår i granskog och blandad barr- och lövskog på fuktigare mark. Ett par lövsumpskogar finns och lång stränderna finns klibbalskog. Spritt över hela området, framförallt i bryn mot vägar och åkermark och i före detta betesmarker i norr finns rikligt med grov ek och andra ädellövträd.

Naturvärdesinventeringen visar att större delen av skogsmarken uppnådde klass 2, högt naturvärde, vilket innebär att den har *"betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional och nationell nivå"*, motsvarande skogsstyrelsens nyckelbiotoper. Ett mindre område med ädellövskog med gamla lövträd och flera hotade arter har klassats till klass 1, högsta naturvärde, som definieras som *"område av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå"*. I nästan alla delar av skogsmarken finns äldre tallar över 120 år gamla och förekomst av den rödlistade signalarten talticka finns på flera tallar, vilket indikerar högt naturvärde och lång kontinuitet av gammal tall.

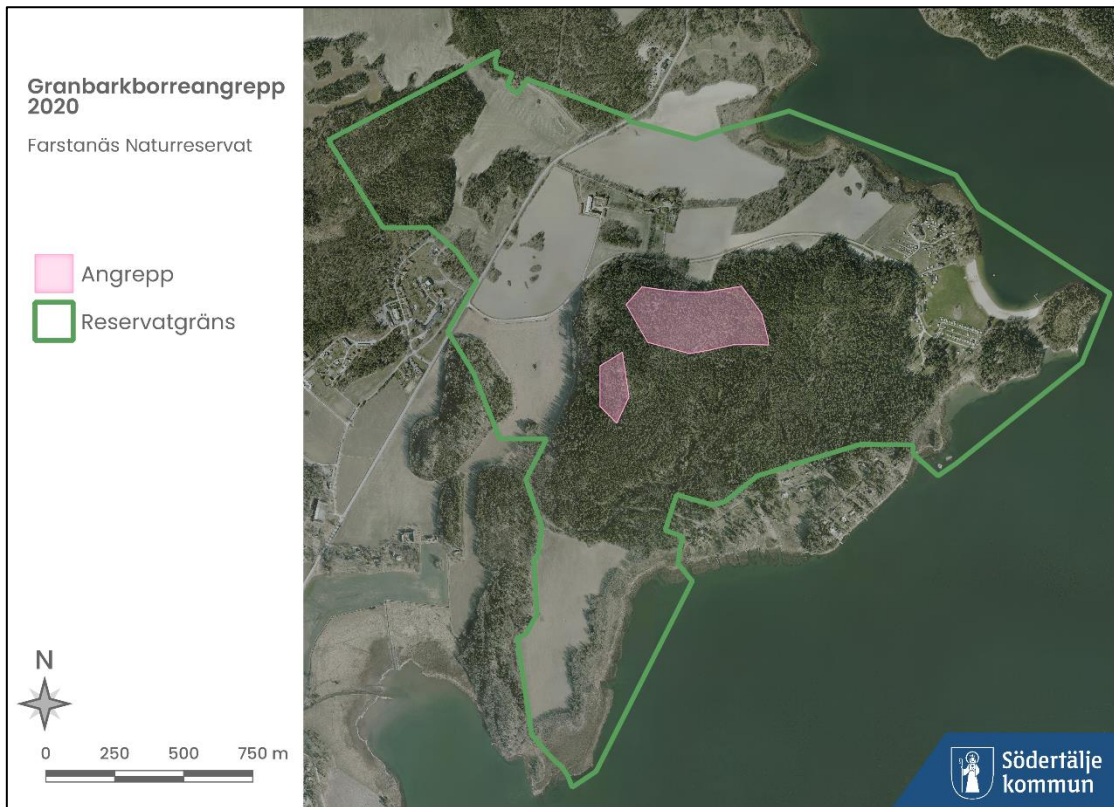
³ Delrapport av kulturmiljöprogram för Södertälje kommun 3 (7) Ytterjärna och Överjärna socknar, 2005

⁴ Inventering enligt svensk standard SS 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI), Naturföretaget, 2015

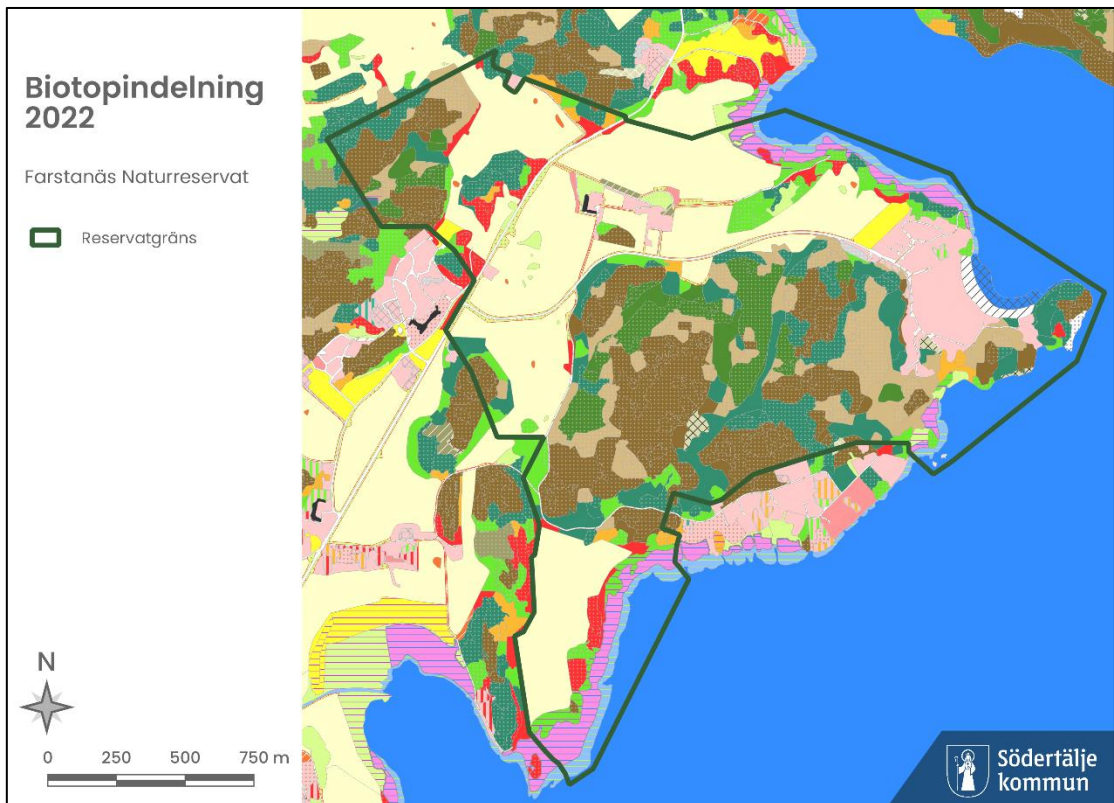


Figur 1. Naturvärdesklassning av skogsmark enligt NVI SIS-standard SS 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald, i Farstanäs naturreservat, utförd av Naturföretaget 2015. I Bakgrunden, ortofoto från 2022. Observera att. Omarkerade områden i skogsmark är lågt naturvärde.

Under senare år, i synnerhet efter torrsommaren 2018, har angreppen av granbarkborre ökat i Farstanäs naturreservat, liksom i hela Södertälje kommun och i Stockholms län. Störst risk för stora angrepp av granbarkborre i Farstanäs naturreservat finns i de grandominerade bestånden men även mindre grupper av gran kan angripas i de andra skogstyperna i skogsmarken. I stora delar av skogsmarken, på tallhällmarker, i lövskog eller lövbladad skog är angrepp av granbarkborre ett mindre problem (se figur 4). Granbarkborreangreppen inventerades av reservatsförvaltarna 2020, se figur 3. 2022 hade angreppen spridit sig till flera delar av skogsmarken. Angreppen innebär att skogslandskapet omformas när delar av granbestånden dör av och mycket död granved skapas. Under kommande decennier förväntas skogen ändra sammansättning, där delar av granbestånden dör, ljusöppna luckor bildas, och sly slår upp. Under återväxten kan naturvårdsinriktad skötsel bidra till att öka variationen i skogslandskapet ytterligare.



Figur 2. Angrepp av granbarkborre, Farstanäs naturreservat, inventerat av miljökontoret 2020.



Figur 3. Biotopkarta över Farstanäs naturreservat (BIOTOP Stockholm, 2020). Kartbilden visar att variationen i skogstyper är stor i Farstanäs naturreservat. Risk för stora granbarkborreangrepp finns framförallt i biototyperna gran- och barrdominerad skog (grön och beige i kartan) samt blandad barr/lövskog (blågrön i kartan). Färgerna visar: grön; Grandominerad skog, beige; barrdominerad skog, blågrön; blandad barr-lövskog, brun; talldominerad skog, orange; blandlöv med inslag av ädellöv, röd; ädellöv, ljusgrön; triviallöv. Övriga färger är ej skogsbiotoper.

Hagmarker

Hagmarker har sedan 2015 restaurerats och bete har återintroducerats i norra delen av reservatet. Paradishagen, strax öster om Farsta gård består av en kuperad moränbacke med delvis berg i dagen. Detta område klassades till 4, lägsta klass, i den nationella ängs- och betesmarksinventeringen 2003, på grund av att det var kraftigt igenväxt. Området har fått klass 3 i NVI⁵; och framröjning av grova ädellövträd samt betesdrift rekommenderades som skötsel för att höja områdets naturvärde. Här finns enstaka äldre hagmarksbjörkar och ekar samt en hagmarksflora, med bland annat gullviva, brudbröd, darrgräs, daggkåpor, blåsuga, jungfrulin, backnejlika, ängshavre och ängsfryle. Det finns gott om spår av vildsvin. I norra delen av hagmarken finns en mindre, ravinliknande bildning med lövskog och en mindre bäck. Väster om paradiset längs Vaskhusviken har en strandäng restaurerats, Vaskhushagen, genom avverkning av björkskog och fräsning av vass, samt återintroducering av bete. Området är viktigt för grön infrastruktur. Betade strandängar finns norr om naturreservatet i Vaskhusviken, samt söder om naturreservatet vid Moraåns utlopp vid Pilkrog. Väster om väg 225 finns ytterligare en tidigare hagmark som delas med Solåkraby. I detta område finns ett flertal ekjättar som hotas av igenväxning. Området har klass 3 i NVI och restaurering genom framröjning av ädellövträd och bete föreslås. Under 2016 och 2017 utfördes frihuggningar av ek i området. Paradiset och hagen vid Solåkraby ingår sedan 2017 i miljökontorets uppföljning av ängs- och hagmarker som görs vart fjärde år.

Skyddsvärda träd

I naturreservatet finns många delområden med rikligt med gamla grova ekar och andra lövträd och området har som helhet betydelse för bevarande av skyddsvärda träd inom kommunen. Ett område med många grova ekar finns i lövskogen längs med södra delen av naturreservatet angränsande till det södra åkerskiftet och Järnafjärden. I området finns ett flertal grova ekar samt ett antal gamla björkar med mycket grov bark. Området är ganska kraftigt igenväxt med yngre lövträd och slånbuskage. Området har naturvärdesklass 2 i NVI och föreslagna skötsel är framröjning av grova ekar. Runt den södra åkern finns även ett flertal mycket grova ekar på angränsande fastighet utanför naturreservatet, samt längs norra sidan av åkern upp mot vägen till nästäppan. Grova ekar finns även väster om väg 225, framförallt vid Solåkraby.

Vid Farsta gård finns tre alléer med äldre lind och ask. Den längsta allén sträcker sig från väg 225 in till Farsta gård i väst-östlig riktning. Allén fortsätter på andra sidan gården mot Paradishagen. Söderut från gården till Farstanäsvägen finns ännu en allé som delvis är återplanterad med yngre räd. En ensidig allé med hamlade lindar finns söder om gården ned mot infartsvägen till campingen. En rest av en allé finns även väster om väg 225. Under 2018 har alléträden beskurets av arborist på uppdrag av Södertälje kommun som fastighetsförvaltare.

Stränder

Reservatet har ca 5 km strandlinje mot Östersjön, med Järnafjärden i öster och vaskhusviken i norr. I nordöst finns den långa sandstranden vid Farstanäs havsbad och camping, som är områdets stora besöksmål. Vid uddarna i öster övergår sandstranden till klippor.

⁵ Naturföretaget, 2015. Klass 3 i NVI definieras som: *Påtagligt naturvärde: bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen bibehålls, motsvarande ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde,*

Längs strandlinjen finns även lövskog, lövsumpskog och vassbälten. I norr finns en lövsumpskog som vetter mot Vaskhusviken, med ask och klibbal och ett örtskikt med bland annat trolldruva, gullviva och blåsippor. Längs den östra södra stranden mot Järnafjärden, norr och söder om Nästäppan finns stora vassbälten, klibbalstrandskog och blandad löv- och barrskog längs stränderna.

Havsvikar

Vaskhusviken inventerades och naturvärdesklassades 2020. Inventeringen gjordes i en transekt (linje med inventeringsrutor) vid Farstanäs havsbad och en transekt i den inre delen av viken utanför Vaskhushagen. Bottensubstratet utgörs av gyttig lera i den inre delen av vaskhusviken och sand/sandig gyttja i viken vid badplatsen. Biotopen bedöms vara grund marin mjukbotten med flera positiva biotopkvaliteter och har klassningen "påtagligt naturvärde (Klass 3) i NVI. Viken är dock inte trösklad vilket innebär att den inte värms upp lika snabbt på våren som trösklade vikar. I transekten i inre delen av viken dominerade en äng med hårsärv, samt förekomst av borstnate, axslinga och höstlånke kärlväxtängar. Vid badplatsen, på ett djup av 2-4 m fanns en kransalgsäng av skörsträse-tuvsträse. Kärlväxt- och kransalgsängar på runda mjukbottnar är prioriterade bevarandevärden i Östersjön⁶. Inga rödlistade arter påträffades men växtsamhället kan betraktas som artrikt då 9 arter kärlväxter och 3 alger sammanlagt påvisades. Vegetationens täckningsgrad, de fina kransalgs- och hårsärvsängarna samt variation i bottensubstrat ger goda förutsättningar för uppväxtområde och skydd för olika fiskarter. Vid inventeringen syntes inga spår av negativ påverkan från muddringar eller erosion på bottenarna. Negativ påverkan från övergödning, båtbyggor och erosion bedöms vara liten.

Rekommendationen från inventeringen är att undvika muddring samt att byggor hänvisas till områden med tillräckligt djup. Enligt naturreservatets föreskrifter förbjuds muddring i Zon D som inkluderar vattenområde utom runt befintlig badplats och befintliga byggor. I betesmarken innanför transekt D i naturreservatet Farstanäs kan slåtter av vass behövas för att inte marken ska växa igen. Eventuellt kan man även fräsa bort vass så att en blå bård bildas vilket kan gynna fiskrekrytering. Det mindre dike som finns i östra delen av betesmarken kan tillåtas sila över marken vid högre flöden för att gynna fisklek. Det är dock väldigt litet och kommer inte bidra med så stora mängder vatten.

Kultiverade miljöer

Inom Farstanäs naturreservat finns även kultiverade miljöer. På campingområdet och badplatsen området finns stora gräsmattor på före detta åker- och hagmark som sköts för att det ska vara god tillgänglighet för bad- och campinggäster. Utspritt i campingområdet finns äldre och yngre lövträd, främst björk, som är rester av det äldre jordbrukslandskapet med skogsbyrn mot åker och en hagmark i norr.

Vid Farsta gård finns huvudbyggnad, flygelbyggnader och ekonomibyggnader samt ett par mindre uthus, före detta arbetsbostäder och en mindre sommarstuga, med omgivande tomtmarker. De mäktiga alléerna och de restaurerade hagmarkerna vittnar utgör gröna kulturvärden knutna till herrgårdskapet. Odlingslandskapet har ett högt kulturhistoriskt värde och ska hållas öppet enligt kommunens kulturmiljöinventering⁷.

⁶ Länsstyrelserna 2021, Plan för marint områdesskydd i Egentliga Östersjön Regionala mål och prioriteringar,

⁷ Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Delprogram 3. Ytter- och Överjärna socknar, 2011

Åkermarken utgör ca 70 ha och brukas för spannmålsodling. Farsta gårds jordbruksmark är klassad till klass 3 och 4 i länet⁸ (där klass 5 är den bästa jordbruksmarken), och har relativt stora och lättbrukade skiften, samt tillgång till ekonomibygnader.

Artmångfald

Ett antal inventeringar och exkursioner med artobservationer och artnoteringar i artportalen har tidigare gjorts i delar av naturreservatet, se tabell 1. Ett utdrag ur artportalen visar att över 1400 olika arter är rapporterade från reservatsområdet (Artportalen 2022-05-31, utdrag mellan år 1967-2022). Av dessa rapporter är 130 rödlistade (20 kärlväxter, 1 mossa, 6 lavar, 35 svampar, 2 insekter, 62 fåglar och 4 fladdermöss). Många av fågelobservationerna är sjöfåglar som främst är kopplade till Järnafjärden, men bland annat talltita och spillkråka finns noterade från skogen. Naturvärdesinventeringen 2015 och resultatet av miljökontorets kartläggning inför skötselplanen visar på en mängd miljöer och småbiotoper i områdets skogar med goda förutsättningar för biologisk mångfald, bland annat nordvända klippbranter och mycket gamla björkar, ekar, källutsprång mm. Året 2015 var ett mycket torrt år, vilket innebär att antalet observerade arter kan antas vara relativt lågt i förhållande till vad som finns i området. Vid Fladdermusinventeringen 2018 noterades 9 fladdermusarter. De viktigaste biotoperna för fladdermöss är strandskogarna runt Vaskhusviken och gårdsmiljön runt Farsta gård. En koloni av vattenfladdermus påträffades i ett hålträd vid campingen. Hagmarken vid Paradiset och strandängen i innersta delen a Vaskhusviken har restaurerats och bete har införts. Restaureringarna ökar ytterligare förutsättningarna för biologisk mångfald för bland annat fladdermöss, fåglar, insekter och kärlväxter. Paradiset inventerades på kärlväxter inför restaureringen och har följts upp i ängs- och hagmarksinventeringen 2021.

^{8 8} Åkermarksgradering i Stockholms län, 1976, digitalt kartlager, LstAB Åkermarksgradering (1976)

Tabell 1 lista på inventeringar som har gjorts i området

Inventering	år	Referens/Källa
Lavar, Inventering Farsta allé	1991	Leif Andersson, ProNatura, 1991, projektet "Hotade arter på Södertörn"
Nyckelbiotopsinventering	2001-2002	Skogsstyrelsen, Bo Törnquist, Skogens pärlor, https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/ utdrag 2021-10-05
Skyddsvärda träd, Skyddsvärda trädmiljöer	2013	LstAB Länskarta Stockholms län, utdrag 2021-10-11. Inventerades i samband med inventerings av skyddsvärda träd inom ramen för åtgärdsprogrammen för hotade arter, 2013.
Fladdermusinventering	2017-2018	Ecocom, 2019, Fladdermusinventering på Södertörn 2017 – 2018. Inventering av fladdermöss i Stockholm, Nacka, Tyresö, Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn, Salem och Södertälje kommuner. Projektet Fladdermusinventering på Södertörn, Södertörnsekologerna
NVI	2015	Naturföretaget, 2015, <i>Naturvärdesinventering av Farstanäs naturreservat</i>
Inventering av grunda havsvikar (Vaskhusviken)	2006	Medins Biologi AB, 2006, <i>Inventering av grunda havsvikar och åmynningar i Södertälje kommun 2006</i>
Inventering av grunda havsvikar, NVI-klassning (Vaskhusviken)	2020	AFRY, 2021, <i>Vegetationskartering och naturvärdesbedömning i Egelsviken och Vaskhusviken i Södertälje kommun</i>
Hasselsnok (Nästäppan, utanför reservatet)		Rapporter från boende i Nästäppan, framkom i samband med detaljplanearbete för Nästäppan, 2020. Ej bekräftad genom inventering
Ängs- och hagmarksinventering, Södertälje kommun	2017 2021	Lennart Karlén, 2017. Fältprotokoll för Ängs- och hagmarksinventering, Paradiset.
Svampguidning	2013	Hans Rydberg, Observationer i artportalen, utdrag 2021-10-11

1.4 Områdeshistorik och markanvändning

Naturreservatets historia

Farstanäs naturreservat bildades 1967 efter att Södertälje stad köpt in marken för att säkra friluftsområde för invånarna i kommunen. Samtidigt anlades Farstanäs havsbad och camping. Beslutet från 1967 reglerade möjligheten att bygga i reservatet men gav ett mycket svagt skydd för naturvärden inom reservatet. Miljökontoret har därför sett det som mycket prioriterat att arbeta fram ett nytt förslag till beslut som ger skydd åt naturmarken och möjlighet att utveckla campingområdet och friluftslivet i området.

Enligt handlingar från Södertälje stadsarkiv var bakgrunden en motion ställd 1956 i Stadsfullmäktige om att kommunen skulle förvärva mark för att inrätta billiga kommunala sommarstugor för korttidsuthyrning till kommunens invånare. Med anledning av detta köptes Farsta gård med fastigheterna Farsta 1:1, Håknäs 4:6 och 4:14 1964. Sedan tillsattes en utredning som skulle föreslå hur området skulle utvecklas. Utredningen föreslog bland annat "badplage" med servicebyggnader, campingområde för weekendcamping om ca 5 ha samt tillfartsväg och parkering, båtbyggor för gästhamn, rodduthyrning, tennisbanor, strövområde i skogen och att Farsta gård skulle bli en kursgård. Enligt utredningen ansågs inte området vara lämpligt för inrättande av ett fritidsstugeområde. Istället hänvisades detta till Nästäppan, där det fanns obebyggda tomter. Det ansågs mycket angeläget att området kunde tas i bruk för camping och bad redan 1966. Utredningen föreslog även att medel skulle sökas från statens naturvårdsnämnd och friluftsnämnd för finansiering.⁹

Farstanäs naturreservat bildades enligt dåvarande naturvårdslagens 7 och 8 §§. Syftet med naturreservatet var att "säkra ett för bad och rörligt friluftsliv värdefullt område". Naturreservatet beslutades av länsstyrelsen på kommunens ansökan, med kommunen som förvaltare. Enligt då gällande lagstiftning kunde inte kommuner bilda naturreservat. Södertälje kommun erhöll statsbidrag för inrättande av naturreservatet. Naturreservatet omfattar enligt beslutet fastigheterna Farsta 1:1, Håknäs 4:6 och 4:14, dåvarande Järna kommun, med undantag för ett utskifte vid Yngern och området för byggnadsplan vid Nästäppan.

Naturreservatets gränser har justerats vid två tillfällen. Ett mindre område i Farstanäs naturreservat upphävdes vid Solåkraby 1969, efter att Södertälje stad yttrat sig om att området väster om gamla E4 inte var avsett att ingå i naturreservatet¹⁰. Länsstyrelsen upphävde den del av naturreservatet där Södertälje stad hade upprättat en byggnadsplan för utvidgande av Solåkraby. Gränslinjen justerades även 2012, så att det område som omfattats av byggnadsplan för Nästäppan helt ligger utanför naturreservatet¹¹ i enlighet med beslutstexten. Den då gällande gränsen mättes in på uppdrag av Miljökontoret 2014 och omfattade 281 ha.

Fram till 2014 förvaltades skogsmarken i området genom en skogsbruksplan, med tekniska nämnden i Södertälje kommun som ansvarig. En avverkning har skett under 2000-talet nordväst om nästäppan i en dalgång. Delar av skogsmarken har även gallrats. 2014 flyttades förvaltningen av naturreservatet från tekniska nämnden till miljönämnden i Södertälje kommun, som ansvarar för förvaltningen av de kommunala naturreservaten. I och med detta påbörjades en översyn och upprustning av naturreservatets naturmark, gränsmarkering och skyltning samt framtagande av ett förslag till skötselplan. Ett förslag till skötselplan beslutades 2016 av Miljönämnden. Förslaget till skötselplan har använts som förvaltningsplan för Farstanäs naturreservat sedan 2016, men har inte haft någon juridisk verkan eftersom den inte hade stöd i föreskrifterna för naturreservatet från 1967. Skötselplanen inriktades på förvaltning och utveckling av camping, biologiska värden och friluftsliv och ligger till grund för kommunens naturreservatsbeslut och denna skötselplan. Som grund till skötselplanen gjordes en naturvärdesinventering 2015, som visar att stora delar av skogsmarken har stora biologiska värden, samt en inventering av två vikar i vattenområdet utanför reservatet 2020. Det finns även ett flertal andra art- och biotopinventeringar som underlag för skötselplanen och reservatsbeslutet. Skyltningen byttes ut och förnyades och upprustning av vandringsleder

⁹ Stadsfullmäktige i Södertälje, 1956; Södertälje stads fastighetskontor, 1964; Drätselkammaren, 1965; Stadsfullmäktige 1965.

¹⁰ Länsstyrelsens beslut, 1969-10-15, dnr 22R11-47:69

¹¹ Länsstyrelsens skrivelse, dnr 511-2011-584, 2012-01-27

gjordes under 2015-2017. En ny parkering till reservatsbesökare är inrättades i reservatets södra del vid vägen till Nästappan. Biotoprestaureringar, bl.a. restaurering av hagmarker och återinförande av bete samt frihuggning av ädellövträd har genomförts 2015-2022.

Farstanäs havsbad och camping

Campingen inrättades redan 1966, året innan naturreservatet beslutades. Farstanäs Havsbad och camping är ett viktigt besöksmål i Södertälje kommun. Av utredningarna framgår att campingen är ett utav de ursprungliga anledningarna till att kommunen köpte in området. Campingen har under åren utvecklats och delar av området kom att privatiseras genom långtidsboende och tillbyggnader av stugor och husvagnar. Länsstyrelsen inledde tillsyn mot campingen, som slutgiltigt städades av hösten 2021. Ett detaljplanearbete för att utveckla campingområdet påbörjades 2010. Det första förslaget till detaljplan öppnade upp för byggande av bostadsrätter med uthyrning, men bedömdes av länsstyrelsen vara oförenlig med naturreservatet. Detaljplanen ändrade riktning till campingverksamhet med utrymme för byggnation av ca 40 övernattningsstugor, 350 uppställningsplatser för husvagnar, samt servicebyggnader, restaurang, vandrarhem, pool och lek område. Detaljplanen förväntas antas under 2023. Kommunalt vatten- och avlopp samt GC-väg längs med Farstanäsvägen projekteras för att försörja campingen. Det gamla naturreservatsbeslutet tillät byggnation för campingens räkning men med otydliga ramar. Det kommunala naturreservatsbeslutet förslag till reservatsbeslut och detaljplanen har tagits fram parallellt och harmoniserats med varandra och förtydligar campingens yttre ramar och utvecklingsmöjligheter. I ZON A tillåts campingen utvecklas, samtidigt som allmänhetens tillgänglighet till området och naturvärdena värnas.

Förvaltning av camping och byggnader

Campingområdet, jordbruksmarken med ekonomi- och flygelbyggnader samt tre bostadshus/fritidshus i anslutning Farsta gård har arrenderas ut av Södertälje kommun. Kursgårdens verksamhet i Farsta gård lades ned 2014 och huvudbyggnaden har sedan dess stått oanvänd. Södertälje kommun har utrett möjligheten att sälja Farsta Gård och stycka av mark, och framtiden för gården är inte beslutad. Kommunfullmäktige har i mål och budget 2021-2023 beslutat att rusta upp och hyra ut Farsta gård. Uppdraget ligger inom Tekniska nämnden. Naturreservatsbeslutet och skötselplanen styr inte användningsområdet för Farsta gård och andra omkringliggande byggnader, men säkrar möjligheten för allmänheten att passera gårdsområdet och nyttja allévägarna som ansluter till gården.

Kulturhistoria

Enligt Södertälje kommuns kulturmiljöinventering har Farstas gårdsmiljö med mangård från 1700-talet, arbetarbostäder, ekonomibyggnader och alléer, omgivet av ett öppet odlingslandskap och alléer ett högt kulturhistoriskt värde. Skötseln ska vara kulturhistoriskt inriktad, jordbruksmarken brukas och alléer bör vårdas enligt en särskild skötselplan¹². PBL 8 kap §13 är tillämpligt och ärenden som rör bygglov ska remitteras till stadsantikvarien¹³.

Farsta gård ligger i en dalgång med öppet odlingslandskap ner mot Vaskhusviken och Järnafjärden. Området utgjordes under förhistorisk tid en del av den forntida havsviken Bergagarnet och kring vikens stränder finns fornlämningar bestående av bland annat brons- och järnåldersgravar. I fornminnesregistret finns 24 fornlämningar registrerade, bland annat flera

¹² Inventering av Kulturmiljöer i Södertälje kommun

¹³ Kartläggning av kulturhistoriskt värdefulla fastigheter i Södertälje kommun och Telgekoncernen, Projektgruppen för Kulturfastigheter 2012, rev -05-12

rösen och stensättningar från brons- eller järnålder på höjder, ett par hållristningar från stenåldern strax väster om väg 225, samt ett par yngre lämningar från bosättningar.

Platsen Farsta finns belagt från 1300 talet. Under 1600-talet blev Farsta säteri och var en av de dominerande gårdarna i bygden tillsammans med Brandalsund norr om Vaskhusviken. Gården brändes under ryssarnas angrepp 1719 och nuvarande mangårdsbyggnad uppfördes senare under 1700-talet. De nuvarande ekonomibyggnaderna uppfördes 1917-19 och 1920 styckades Nästäppan av för uppförande av sommarstugor.

Under 40-talet uppläts gården till filminspelningar, bland annat Min syster och jag, som hade premiär 1951¹⁴ och Hälsoresan (1999)¹⁵. 1965 köpte Södertälje kommun in gården, som renoverades för att bli kursgård, och inreddes med bland annat möbler av Carl Malmsten och konst¹⁶. Gården har stått oanvänd sedan 2014, då verksamheten som kommunal kursgård lades ned. Kommunen utredde under 2018-2020 försäljning av gården och avstyckning av mark, men beslutade att behålla den i kommunal ägo. Under 2021-2022 pågår kulturhistorisk renovering av huvudbyggnaden.

Jordbruksverksamhet

Farsta gårds jordbruksmark är klassad till klass 3 och 4 i länet¹⁷ (där klass 5 är den bästa jordbruksmarken), och har relativt stora och lättbrukade skiften, samt tillgång till ekonomibyggnader. Stadsbyggnadskontoret har inom odlingsstrategin gjort en utredning om professionell småskalig grönsaksodling vid Farsta gård. Utredningen omfattar användning av gårdens ekonomibyggnader och närliggande åkerskiften samt behov av bevattningsdamm. Reservatsförslaget tar inte ställning till vilken typ av jordbruksverksamhet som kan bedrivas i området. Däremot krävs enligt förslaget tillstånd från miljönämnden för tillkommande byggnader för jordbruksverksamhet. Verksamheten har också att ta hänsyn till kulturmiljön, som anger att det öppna kulturlandskapet kräver fortsatt jordbruksdrift¹⁸. Verksamheten behöver också anpassas efter möjligheten att bedriva friluftsliv och säkerhet för besökare, vilket innebär att det kan behövas en begränsning i tunga transporter på Farstanäsvägen och Allévägen från väg 525 in till Farsta gård. Föreskrifterna har inkluderat det eventuella behovet av att skapa en bevattningsdamm på åkermarken. En bevattningsdamm föreslås preliminärt i utredningen vid diket som rinner ut i Vaskhushagen, vilket även stämmer överens med rekommendationer i inventeringen av havsvikar.

1.5 Friluftsliv och rekreation

Farstanäs havsbad och camping är ett av stockholmsregionens största havsbad och naturreservatet ligger inom riksintresse för friluftsliv och inom en regional grön kil. Området har regional betydelse för friluftslivet med många internationella besökare.

Stranden består av en vidsträckt sandstrand mot Järnafjärden. Området ligger lättillgängligt vid väg 225, ca en mil söder om Södertälje och 5 km öster om Järna. Det går att ta sig till området med båt och en gästbrygga finns öster om badstranden. Kollektivtrafik finns vid väg 225, och kommer eventuellt att dras in till campingens entré i framtiden. En gång- och cykelväg planeras från väg 525 till campingen, parallellt med Farstanäsvägen. På camping- och badområdet

¹⁴ Skylt inne på Farsta gård, 2021.

¹⁵ Wikipedia

¹⁶ Skylt i Farsta gård som berättar om renoveringen,

¹⁷ ¹⁷ Åkermarksgradering i Stockholms län, 1976, digitalt kartlager, LstAB Åkermarksgradering (1976)

¹⁸ Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Delprogram 3. Ytter- och Överjärna socknar, 2011

anordnas aktiviteter och tävlingar, till exempel beachvolleyboll. I området har även Södertälje windsurfingklubb haft sitt hemområde sedan 1978. Det finns tre vandringsleder genom området, Skogsstigen, Strandstigen och Paradisstigen. Kustleden, som binder samman Farstanäs med Yttereneby, går parallellt med områdets stigsystem. Skogen är en fin bär- och svampskog och sevärdheter som bronsåldersrösen och havsutsikt erbjuds.

Tillgänglighetsanpassningar

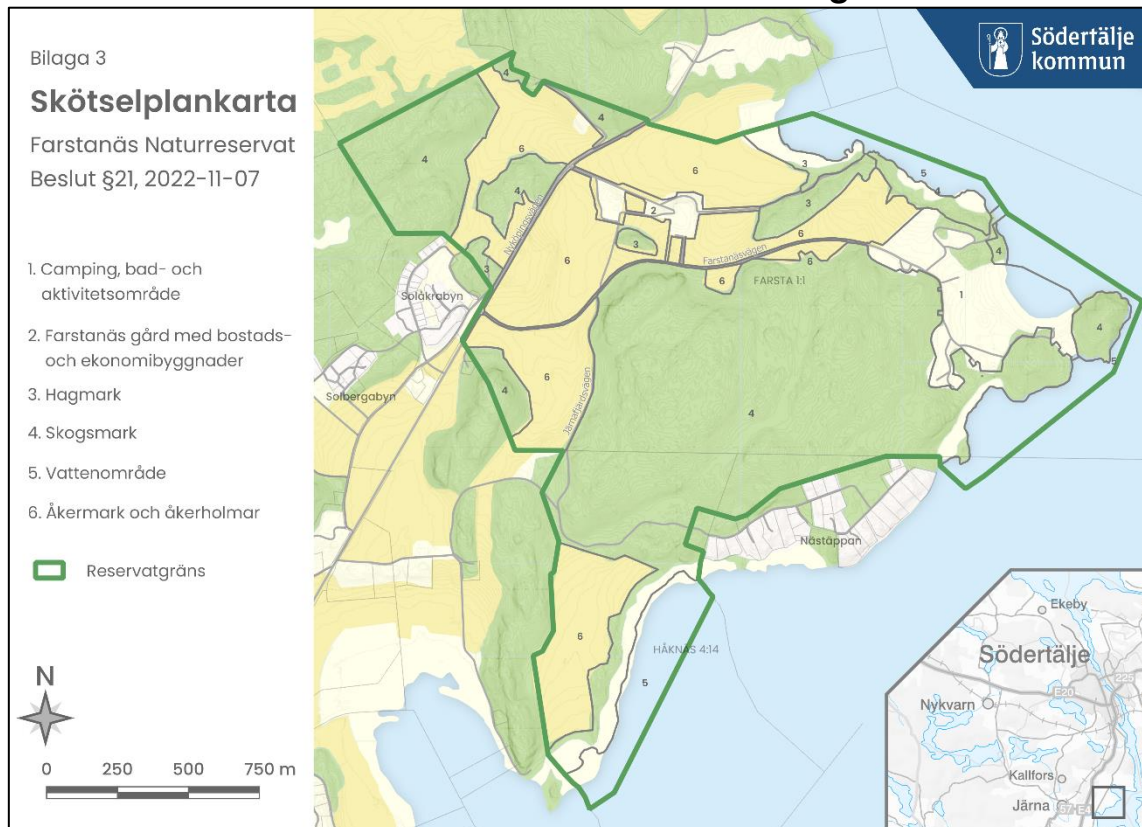
Naturreservatet ska vara tillgängligt för personer med funktionsvariationer. Förutsättningarna är dock varierande och de naturliga förutsättningarna sätter ramarna för var tillgänglighetsanpassningar för flera målgrupper kan göras. I stora delar av naturmarken är det för kraftig topografi för att kunna göra tillgänglighetsanpassningar för personer med nedsatt rörelseförmåga, och naturmarken är känslig för större ingrepp så som breddade stigar med låg lutning och fastare markbeläggning. Tillgänglighetsanpassningar behöver därför göras där det är goda förutsättningar för tänkta målgrupper att tillgodogöra sig anordningarna samt där anordningarna inte riskerar att komma i konflikt med områdets naturvärden.

Befintliga och planerade tillgänglighetsanpassningar:

- Inom campingområdet finns det flera asfalterade vägar som gör området framkomligt.
- Parkeringsplatser för rörelsehindrade finns närmast entrébommarna till campingen.
- Farstanäs havsbad. Tillgängligt bad med badramp.
- Tillgänglig stig med picknickbord planeras i anslutning till badplatsen och Strandstigen. (planeras under 2023). Delar av strandstigen runt uddarna i öster lämpar sig för att tillgänglighetsanpassas i framtiden då terrängen är flack.
- Ledmarkering och skyltning görs så tillgängliga som möjligt, avseende placering, språk m.m.
- Byggnader anpassas enligt gällande regelverk i plan- och bygglagen (PBL) samt i plan- och byggförordningen (PBF).

2. Plandel

2.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder



Figur 4. Skötselplankarta över skötselområden.

Skötselområde 1: Camping, bad- och aktivitetsområde

Beskrivning

Området omfattar camping, badplats och parkeringar (Zon A, B och C enligt beslutscharta) samt infartsväg från väg 225, Farstanäsvägen. Området består av öppen, före detta åker- och betesmark, med den vidsträckt badstranden i centrum, och sköts till största delen som klippta gräsmattor. I svackan mellan de skogklädda uddarna i den östra delen finns "Surfstranden", en mindre sydvänd grusig strand. I Zon A (Campingområde) förväntas campingen med husvagnsplatser, övernattningsstugor, restaurang och servicebyggnader samt eventuellt vandrarhem och poolområde utvecklas under kommande år efter detaljplanens antagande (förväntas antas år 2022). I Zon C (bad- och aktivitetsområde) tillåts viss utveckling så som bryggor eller bastu, vilket kräver att även strandskyddsdispens medges. Farstanäsvägen planeras att breddas med en gång- och cykelväg. I området prioriteras friluftsliv och tillgänglighet för allmänheten och campinggäster.

I de öppna områdena finns många skyddsvärda träd, framförallt björkar, som utgör rester av tidigare hagmark och skogsbryn mot åkermark. Det finns ett stort bestånd av särskilt skyddsvärda björkar med hålbildningar i norra delen, som är en gammal hagmark som används för camping. De solitära träd som ännu inte uppnår kriterier för särskilt skyddsvärda, har ett värde som nästa generations skyddsvärda träd. Källor med upptryckande grundvatten finns på några platser vid stranden och anslutande gräsyta.

I gräsmarkerna finns inslag av torrbackar. I området finns goda möjligheter att utveckla vissa ytor av gräsmarken och skogsbryn för att gynna ängsflora och pollinatörer genom att skötsel anpassas med slåtter eller genom anläggande av ängsplanteringar och plantering av rabatter.

Bevarandemål

- Camping- och badområde är välskötta, inbjudande och tillgängliga för allmänheten.
- Inslag av solitärträd och skyddsvärda träd, finns i området, särskilt i de gamla betesmarkerna i norra och södra/sydöstra delen.
- I de öppna ytorna finns inslag av ängsmark och blommande planteringar som gynnar pollinatörer.
- Havsbadet och Surfstranden hålls öppna.
- Området är fritt från invasiva arter.

Skötselåtgärder:

- Röjning av vass och annan vegetation samt bortstädning av inflytande växtmaterial och skräp sker vid behov längs den stora badstranden och Surfstranden.
- Gräsklippning av öppna gräsytor.
- Utveckling av ängsmarker och slåtteräng i delar av de öppna ytorna genom anpassad skötsel.
- Utveckling av ängsmarker/blommande planteringar genom nyanläggning av ängsmarker och rabatter.
- Skyddsvärda träd vårdas och förutsättningar för nya generationer av solitära träd skapas.
- Träd som kan utgöra en risk för besökare, byggnader eller camping ska om lämpligt beskäras för att öka livslängden, kapas som högstubbar eller fällas. Död löv- och tallved lämnas om möjligt i området eller samlas i faunadepåer i eller i anslutning till de öppna ytorna.
- Nyplantering av löv- eller ädellövträd kan göras för att stärka naturvärden och skapa variation i de öppna ytorna.
- Nya planteringar av träd och andra växter ska vara av inhemsk, helst regional härkomst och anknyta till den rådande natur- och kulturmiljön, samt gynna pollinatörer.
- Kvarlämnade tujahäckar, och andra privata planteringar, samt anläggningar som murar, plattsättning mm från tidigare campinggäster röjs bort.
- Renhållning.

Skötselområde 2. Farstanäs gård med bostads- och ekonomibyggnader

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av gårds-, bostads- och ekonomibyggnader och omkringliggande mark som disponeras som tomtmark eller behövs för lantbrukets drift, samt vägar med alléer som leder till gårdsområdet. Farstanäs gård har sedan Södertälje kommun köpte in fastigheten på 1960-talet använts som konferensanläggning. Verksamheten upphörde 2014 och huvudbyggnaden har sedan dess stått oanvänd. Renovering av huvudbyggnaden påbörjades 2021. Åtgärder som rör byggnaderna ska remitteras stadsantikvarien i enlighet med kommunens kulturmiljöinventering pga att de utgör en känslig kulturmiljö. Ekonomibyggnaderna och flygelbyggnaderna disponeras för närvarande av den arrendator som arrenderar jordbruksmarken. Tre andra bostadsbyggnader hyrs ut som bostäder till privatpersoner. Genom gårdsmiljön går flera äldre, allékantade grusvägar. Söder om gården finns även en allmän parkering för reservatsbesökare. Nya byggnader som behövs för jordbruket kan tillkomma efter tillstånd från miljönämnden.

Alléerna har betydelse både för biologisk mångfald och kulturmiljö och är biotopskyddsområden. Biotopskyddsområden omfattas av bestämmelser om områdesskydd 7 kapitlet 11 § miljöbalken och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.¹⁹. Alléerna beskars av arborist hösten 2018. För vård, bevarande och utveckling av alléerna behövs en särskild trädvårdsplan.

Det är viktigt att alléerna och parkeringen även fortsättningsvis är öppna för allmänheten, oavsett hur gården och gårdsmiljön används i framtiden. Passagen ska ge allmänheten möjlighet att gå och cykla förbi gården mellan de tre allévägar som utgår från huvudbyggnaden, västerut mot väg 225, österut mot hagmarken Paradiset, samt söderut till Farstanäsvägen.

Bevarandemål:

- Allévägar som genomkorsar gårdsbilden är tillgängliga för friluftsliv, fotgängare och cyklister. Den allmänna parkeringen söder om Farstanäs gård hålls i vårdat skick och är tillgänglig för allmänheten.
- Byggnader, trädgårdar och mark runt ekonomibyggnader hålls i vårdat skick.
- Alléerna i området har en hög andel äldre träd och återplanteras vid behov.

Skötselåtgärder:

- En trädvårdsplan tas fram för alléerna och andra äldre träd i skötselområdet.
- Alléer sköts i enlighet med trädvårdsplanen.
- Kulturhistoriskt inriktad skötsel av byggnader och gårdsmiljöer i enlighet med kulturmiljöprogrammet.

Skötselområde 3: Hagmark

Beskrivning

Skötselområdet består av fyra delområden.

3 a: Paradishagen. Restaurerad hagmark.

3 b: Vaskhushagen, restaurerat strandängsbete.

3 c: Solåkra, planerad hagmark. Restaurering av jätteträdsmiljöer har utförts.

3 d: Åkerholmen söder om ekonomibyggnaderna (Planerad hagmark).

Delområde 3a: Paradishagen. Öster om Farstanäs gård finns en kuperad före detta betesmark har restaurerats och röjts på igenväxningsvegetation. Bete återinfördes 2017. Grova björkar, samt rönn och hassel och lind finns spridda i området. Enstaka ekar och grova tallar finns i nordöst. Igenväxningen består till stor del av lövträd men i vissa delar dominerar ung gran, samt stora områden med slånbuskage. I slänten mot gården kommer det många unga ekar som kan utvecklas till nya jätteträd. Rester av hagmarksflora som brudbröd och mandelblom finns. Det finns inslag av berg i dagen. I norr finns en mindre bäck med ravinliknande bildning och lövskog. En allékantad grusväg leder från Farsta gård till östra delen av området och grusvägen fortsätter ned mot en glänta med en äldre sjöbod. På platsen har det tidigare funnits bryggor. Grusvägen och gläntan planeras att ligga utanför hagmarksstängslet.

¹⁹ Miljöbalken (1998:808), se 7 kapitlet 11 §
Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Genom området går en vandringsled, Paradisstigen, som knyter ihop campingen med Farstanäs gård och den Kustleden. Hagmarken har inventerats 2017 och 2021 i kommunens Ängs- och hagmarksinventering.

Delområde 3b, Vaskhushagen: Strandäng som har restaurerats med avverkning av lövträd och vassröjning samt återinförande av bete. Området kan eventuellt utvecklas med fågeltorn och stigar.

Delområde 3c: Solåkra. Väster om väg 225 ligger ett område med stort inslag av gamla grova ekar. Området ligger delvis utanför reservatet. Framröjning av jätteträden har utförts och området planeras för bete, helst i samarbete med markägaren på fastigheten Farsta 1:3. Bete eller återkommande röjningar är nödvändigt för att förlänga livstiden för ekjättarna och skapa gynnsamma förhållande för efterträdare. Genom området anläggs en stig som ansluter till skogsmarken i nordväst med fornlämningar.

Delområde 3d: Åkerholmen. Planerad hagmark på åkerholme.

Bevarandemål

- I hagmarkerna finns inslag av skyddsvärda träd som grova ädellöv - och lövträd samt inslag av grov tall.
- Hagmarkerna betas kontinuerligt och igenväxningsvegetation röjs återkommande. I hagmarkerna finns en örtrik hagmarks- eller lundflora.
- Slånbuskagens utbredning begränsas till mindre grupper (delområde a).
- Sjöboden underhålls och gläntan vid vattnet hålls öppen (delområde a).
- Hagmarkerna har stängselgenomgångar för friluftslivets tillgänglighet.

Skötselåtgärder:

- Stängsling och elförsörjning för betesdrift samt skapande och underhåll av stängselgenomgångar för friluftslivet.
- Säkerställ och underhåll färskvattenförsörjning för betesdjuren.
- Betesdrift genom avtal med djurhållare.
- Biotoprestaurering genom röjning och gallring för att öppna upp hagmarkerna och gynna jätteträd och andra skyddsvärda träd. Unga efterträdare av lövträd, främst ädellöv sparas och gynnas. Död ved tillskapas genom försiktig luckhuggning och ringbarkning. Bortgallrat material förs ut ur reservatet eller läggs upp som faunadepåer.
- Röjning av sly, slån och ros.
- Fräsning av vass och starkväxande strandvegetation vid behov i Vaskhushagen.
- Eventuellt tillskapande av död ved yngre skog genom försiktig luckhuggning eller ringbarkning.

Skötselområde 4: Skogsmark

Beskrivning

Skogsmarken i Farstanäs naturreservat inventerades enligt svensk standard för naturinventering (NVI) under hösten 2015. Den större delen av skogsmarken är barrdominerad blandskog, med större inslag av tall på höjder och hållmarker och större inslag av gran i sluttningar och fuktigare marker. På högre partier och hållar i framförallt den västra delen av det stora skogsområdet finns rikligt med grov tall. Inventeringen visar att större delen av skogsmarken har mycket höga naturvärden, motsvarande nyckelbiotopklass. Efter 2018 har angreppen av granbarkborre ökat i området, vilket innebär att skogsmarken kommer att förändras i ålder, artsammansättning och mängden död ved under de kommande decennierna.

Söder om Farsta gård finns ett lövdominerat område med stort inslag av död ved och grov ask, som har klassats till högsta naturvärde i naturvärdesinventeringen. I området finns ett par områden som sedan tidigare har klassats som nyckelbiotoper, bland annat ett par sumpskogar med stort inslag av död ved.

Längs brynzonerna mot åker, stränder och vägar är inslaget av lövträd större. Ekdominerade områden med jätteträd finns spridda längs brynzoner vid åkermarker och vägar och i strandskogen. Områdena är i stort behov av skötsel med frihuggning av de grova ekarna. I södra delen, vid vägen till nästäppan samt i den södra strandskogen mot det södra åkerskiftet är inslaget av jätteträd stort. Ett flertal gamla ekar som har inventerats i jätteträdinventeringen finns här, samt områden med mycket grov asp och i vissa partier buskskikt med stort inslag av hassel. Strandskogarna domineras av al och ask på fuktigare mark och i södra delen finns en kulle med stort inslag av grov ek och grov björk. Lövinslaget är också stort på de östra uddarna i anslutning till campingområdet. Här finns även fina klipphällar ut mot vattnet, med stort värde för friluftslivet. På ett par ställen i skogsmarken finns öst- och nordvända klipphällar som har förutsättningar för många arter av mossor. Delar av skogen har gallrats och det finns ett par bestånd har föryngringsavverkats på senare tid. Här växer idag tall och björk samt ett bestånd med yngre lövskog på fuktig mark. Lövskogen på fuktig mark är snårig och svårframkomligt och utgör idag en bra miljö för småfåglar. På grund av gallringar och liten återväxt är skogen på vissa ställen ganska gles och luckig. Brist på död ved finns i de bestånd som har blivit gallrade. Öster om Järnafjärdsvägen mot Nästäppan finns ett område som är lämpligt för skogsbete om vattenförsörjning till betesdjuren kan säkras. Här finns även ett bestånd av tysklönn, *Acer pseudoplatanus*, som är klassad till mycket hög risk för invasivitet²⁰.

I skogsområdet i nordvästra delen av reservatet, väster om väg 225 finns grov gran och gammeltallar på hållmarker. På den högsta hållmarken finns även ett par fornlämningar i form av rösen och utblickar med utsikt mot Vaskhusviken. De mindre skogspartierna väster om väg 225 består av blandskog med stort lövinslag. Längs brynen finns grova ekar och vid infarten till fastigheten Farsta 1:33 finns rester av en allé.

Luftledningen i skogen mellan campingområdet och Nästäppan planeras att tas bort och förläggas som markledning längs vägnätet. När luftledningen har tagits bort kan ledningsgatan återgå till skogsmark.

Bevarandemål

- Skogen utgörs av naturskogsartad barrblandskog med lövrika bryn och rikligt med död ved samt ett påtagligt inslag av jätteträd och skyddsvärda träd, framförallt ek och tall.
- Brynzoner mot campingområdet, vägar och Nästäppan är fri från riskträd.
- Invasiva främmande arter förekommer inte inom området.

Skötselåtgärder

- I den barrdominerade skogen råder i huvudsak fri utveckling.
- Bekämpning av storskaliga angrepp av granbarkborre eller annan skadegörare utförs vid behov i enlighet med B-föreskrift, för att säkra områdets prioriterade bevarandevärden.
- Frihuggning av skyddsvärda träd, tillskapande av död ved och säkring av riskträd utförs vid behov.

²⁰ ArtDatabanken 2018. Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – ArtDatabankens risklista. Malin Strand, Mora Aronsson, Mikael Svensson

- Vid kantzoner mot camping, parkeringar, vägar och Nästäppan gynnas lövträd, framförallt ädellöv, grova träd och deras efterföljare.
- Förekomst av riskträd inventeras kontinuerligt. Riskträd fälls vid behov i första hand in mot skogsmarken och lämnas på platsen.
- Gallring av gran i syfte att gynna lövträd utförs vid behov. I de yngre, mer homogena tall- och björkbestånden kan försiktiga luckhuggningar eller ringbarkning av träd i naturvårdssyfte utföras för att skapa större variation i ålder, trädslag och öka inslaget av död ved.
- Beståndet av tysklönn bekämpas.
- Skogsbete kan införas i vissa delar av marken, om vattenförsörjning till djuren är möjlig.

Skötselområde 5. Vattenområde

Beskrivning

Skötselområdet omfattar vattenområde i Zon D enligt beslutskarta (Ej Zon C: Bad- och bryggområde). I öster, norr och söder om Nästäppans stugområde, finns stora vassområden. Inre delen av Vaskhusviken och viken vid badet, inventerades 2020 och visade på påtagliga naturvärden med kransalgs- och hårsärvsängar. För att undvika skada på växtsamhällena rekommenderas att muddring undviks samt att bryggor för båttrafik bör lokaliseras till ett sådant djup att muddring inte behövs. Muddring är förbjudet enligt reservatsföreskrifterna inom vattenområde i Zon D.

Bevarandemål

- Grunda vikar med vegetationsklädda bottnar påverkas inte negativt av muddring, röjningar eller båttrafik.

Skötselåtgärder

- Fräsning av vass i anslutning till Vaskhushagen (Skötselområde 3b).

Skötselområde 6. Åkermark och åkerholmar

Beskrivning

Åkermarken inom naturreservatet är uppdelat i olika skiften och genomkorsas av infartsvägen till bad och camping, de gamla gårdsvägarna med alléer samt väg 225. Åkermarken i naturreservatet är klassat till klass 4 öster om väg 225 (10 % över normalskörd) och klass 3 (normalskörd) väster om väg 225. Klass 5 är den högsta klassen i Stockholms län²¹. Åkermarken arrenderas ut för jordbruksdrift och har använts för spannmålsodling.

Södertälje kommun antog 2018 en odlingsstrategi,²². Kommunala arrenden ska enligt strategin när så är möjligt styras mot ekologisk odling. Inom ramen för strategin har även möjligheter till grönsaksodling på delar av marken utretts. Inom denna utredning föreslås en bevattningsdamm anläggas för bevattningsbehov.

Bevarandemål

- Åkermarken har fortsatt god produktionsförmåga och brukas med metoder som inte ger upphov till negativ påverkan på biologisk mångfald och vattenkvalitet.
- Jordbruksverksamheten är anpassad till de värdefulla kulturmiljöerna vid Farsta gård och landskapet hålls öppet.

²¹ Åkermarksgradering i Stockholms län, 1971

²² Odlingstrategi, Södertälje kommun, 2018-2030

- Inslag av småbiotoper finns som gynnar biologisk mångfald, till exempel kantzoner kring diken och vägar med blommande växter, alléträd eller lähäckar. Jätteträd på åkerholmar är fria från igenväxning.

Skötselåtgärder:

- Arrendeavtal styr mot ekologisk odling när så är möjligt i enlighet med kommunens odlingsstrategi.
- Nya arrendeavtal ska remitteras naturvårdsförvaltaren.
- Frihuggning av ädellövträd på åkerholmar vid behov.
- Åtgärder som gynnar biologisk mångfald, tex skapande av blommande vägkanter utförs.
- Beskrining av grenar på grova ekar och andra prioriterade träd vid behov ska utföras så att träden inte skadas.
- Träd som behöver fällas fälls om möjligt inåt skogsmark/åkerholmar och lämnas som död ved.

3. Friluftsliv och tillgänglighet

Havsbad och camping

I naturreservatet finns Farstanäs havsbad och campingområde med bad med restaurang, parkeringar mm, samt ett flertal vandringsleder och sevärda kulturmiljöer.

Farstanäs havsbad har varit ett besöksmål för kommuninvånarna sedan 1960-talet. I Zon A (Campingområde) förväntas campingen med husvagnsplatser, övernattingsstugor, restaurang och servicebyggnader samt eventuellt vandrarhem och poolområde utvecklas under kommande år efter detaljplanens antagande (förväntas antas år 2022). I Zon C (bad- och aktivitetsområde) tillåts viss utveckling så som bryggor eller bastu, vilket kräver att även strandskyddsdispens medges. Farstanäsvägen planeras att breddas med en gång- och cykelväg. I området prioriteras friluftsliv och tillgänglighet för allmänheten och campinggäster. Det är viktigt att besökare även känner sig välkomna inom campingområdet och att det är tydligt att det är ett allmänt kommunalt bad som är tillgängligt för alla besökare.

I Farstanäs har även Södertälje windsurfingklubb sin hemmaplan vid Surfstranden, den mindre, sydvända viken öster om den stora badstranden.

Stigar och leder

I området finns ett flertal stigar och leder som sköts för att vara tillgängliga för besökare: Stigarna visar upp olika naturmiljöer i naturreservatet. Kustleden passerar reservatet och fortsätter mot Ytterjärna.

Båtbryggor

I bad- och bryggområde (Zon C på beslutskartan) finns bryggor för bad och båtar. En brygga för turibåtar och besökare som anländer med båt finns öster om badstranden. Ytterligare en brygga finns ca 200 m norr om badområdet.

Kulturmiljöer

Gårdsmiljön vid Farsta gård har ett kulturhistoriskt värde som höjer rekreationsupplevelsen med fina allékantade vägar. Ett flertal fornlämningar finns i naturreservatet, varav flera har ett värde för friluftsliv och pedagogik.

Målpunkter

Fler målpunkter kan utvecklas längs med befintliga och planerade vandringsleder, till exempel fågeltorn, utsikts- och rastplatser, skyltning av fornlämningar.

Natur- och kulturinformation

Naturreservatsinformation finns vid entréer och parkeringar. Särskilda informationsskyltar planeras att sättas upp vid utvalda biotoper, naturvärden och kulturmiljöer. Vid Campingens entré finns en större anslagstavla med turistinformation. Här finns även information om naturreservaten i Södertälje kommun.

Tillgänglighet till området

Området nås med bil och stora parkeringar finns i anslutning till campingens entré vid Farstanäsvägen. I naturreservatet finns två vägar som är öppna för biltrafik, Farstanäsvägen från väg 525 till entrén till bad- och camping, samt Järnafjärdsvägen som leder till Nästappan. En mindre parkering finns i södra delen av reservatet vid Järnafjärdsvägen. Det finns även en parkering i anslutning till Farstanäs gård.

Naturreservatet ligger inom cykelavstånd från Järna tätort och från Pershagen i södra Södertälje, men väg 225 är smal och trafikerad. Gång- och cykelväg planeras längs Farstanäsvägen från väg 225 till camping- och badområdets entré. Cyklister och gående kan även nyttja allévägarna från Farsta gård till väg 525 och Farstanäsvägen.

Kollektivtrafik finns vid väg 225 och planeras eventuellt att dras in till entrén för bad- och camping.

Tillgänglighetsanpassning

Naturreservatet ska vara tillgängligt för personer med funktionsvariationer. Förutsättningarna är dock varierande och de naturliga förutsättningarna samt sätter ramarna för var tillgänglighetsanpassningar för flera målgrupper kan göras. I stora delar av naturmarken är det för kraftig topografi för att kunna göra tillgänglighetsanpassningar för personer med nedsatt rörelseförmåga, och naturmarken är känslig för större ingrepp så som breddade stigar med låg lutning och fastare markbeläggning. Tillgänglighetsanpassningar behöver därför göras där det är goda förutsättningar för tänkta målgrupper att tillgodogöra sig anordningarna samt där anordningarna inte riskerar att komma i konflikt med områdets naturvärden.

Befintliga och planerade tillgänglighetsanpassningar:

- Inom campingområdet finns flera asfalterade vägar som gör området framkomligt.
- Parkeringsplatser för rörelsehindrad finns närmast entrébommarna till camping.
- Farstanäs havsbad. Tillgängligt bad med badramp.
- Tillgänglig stig med picknickbord planeras i anslutning till badplatsen och Strandstigen (planeras under 2023). Delar av strandstigen runt uddarna i öster lämpar sig för att tillgänglighetsanpassas i framtiden då terrängen är flack.
- Ledmarkering och skyltning görs så tillgängliga som möjligt, avseende höjdplacering, språk m.m.
- Byggnader anpassas enligt gällande regelverk i plan- och bygglagen (PBL) samt i plan- och byggförordningen (PBF).

Bevarandemål

- Hela naturreservatet är allemansrättsligt tillgängligt (gäller ej inne i byggnader och på brukad åkermark). Det är tydligt för besökare att camping- och badområdet är öppet för allmänheten att besöka. Tydliga stråk finns för att passera campingområdet samt Farsta gård. Stråken ska vara skyltade om det behövs för att de ska upplevas som tillgängliga.
- Cykel- och gångvägar gör området tillgängligt för det rörliga friluftslivet och kopplar ihop bad- och campingområdet med omkringliggande naturmark och kulturmiljöerna vid Farsta gård. Möjligheter för cyklister att parkera sina cyklar ska finnas i anslutning till bad- och campingområde.
- Vandringsleder tar besökarna på längre och kortare vandringar i området med sevärdheter som utsiktsplatser, kulturmiljöer och naturliga stränder.
- Informationsskyltar upplyser besökare om naturreservatet, natur- och kulturmiljöer.
- Det finns tillgänglighetsanpassad skyltning, naturinformation, badbrygga och målpunkter.
- Stigar och leder är framkomliga och uppmärksatta och stängselgenomgångar finns vid hagmarker.
- Alla anläggningar för friluftslivet är väl vårdade och tillgängliga för friluftslivet.
- Området är välvårdat och fritt från skräp.

Skötselåtgärder

- Riskträd tas ned så att de inte utgör fara för hälsa och egendom, i anslutning till byggnader och friluftsanläggningar så som markerade leder och badplats.
- Anläggande och underhåll av leder och friluftsanordningar, till exempel rastplatser.
- Eventuellt anläggning av ett fågeltorn (delområde 3b).
- Skyltning med informationsskyltar som upplyser besökare om naturreservatet, natur- och kulturmiljöer.
- Utveckling av tillgänglighetsanpassade stigar, målpunkter och skyltning.
- Skyltning för gång- och cykeltrafik.

4. Reservatsförvaltning och tillsyn

Förvaltare av Farstanäs naturreservat är Södertälje kommun. Farstanäs naturreservat samförvaltas av Miljönämnden/ Miljökontoret (nedan kallad naturvårdsförvaltning) och Tekniska nämnden/ Samhällsbyggnadskontoret (nedan kallad fastighetsförvaltning). Finansieringen av förvaltningen fördelas efter förvaltningsansvar på respektive nämnd. Förvaltningen fördelas mellan naturvårds- och fastighetsförvaltning enligt följande:

4.1 Naturvårdsförvaltning

- Skötselområden 3: Hagmark, 4: Skogsmark samt 5: Vattenområde.
- Avtal med djurhållare om bete i hagmarkerna.
- Skyltning av naturreservats- och naturinformation.
- Gränsmarkering och underhåll av gränsmarkeringar.
- Friluftsanordningar i skötselområde 3 och 4 - Anläggande, skyltning och underhåll av vandringsleder.
- Säkerhetshuggningar av riskträd i alla skötselområden. Nedtagning av träd är förbjudet i naturreservatets föreskrifter, utom för naturvårdsskötsel och säkring av riskträd.

4.2 Fastighetsförvaltning

- Camping- och badområde inkl. bryggor (ej träd) (Skötselområde 1).
- Åkermark (Skötselområde 6).
- Farsta gård, samtliga tillhörande byggnader och gårdsytor samt alléer (skötselområde 2).
- Arrenden och upplåtelser avseende camping, byggnader, jordbruk, jakt m.fl. verksamheter i området, inklusive tillsyn av efterlevnad av arrenden. Det finns arrenden och avtal för jakträtt, jordbruk, bete och bostäder (sommarestugor) i området. Södertälje kommun kan avtala/arrendera ut drift av camping och bad, samt byggnader vid Farsta gård.
- Vaghållning Farstanäsvägen, och allévägarna vid Farsta gård.

4.3 Rättigheter och servitut mm.

I området finns flera ledningar och vägar samt sjösäkerhetsanordningar som underhålls och förvaltas av respektive rättighetsägare/huvudman.

- **Sjöfart** Riksintresseklassad farled 511 med buffertzonen passerar längs med den östra delen av naturreservatet. Farledshållaren har rätt att utföra service, underhåll och akut felavhjälpning på de sjösäkerhetsanordningar med tillhörande kringutrustning som finns placerade i reservatet.
- **Väg 525.** Trafikverket är vaghållare för väg 525 som går igenom naturreservatet. Vägen klassificeras som en sekundär länsväg. Underhåll av vägområdet utförs av Trafikverket och omfattar bland annat dikning, slåtter, röjning för fri höjd (1m i sidled, och 5m på höjden) och saltning m.m.
- **Håknäs GA:6 (Järnafjärdsvägen)** mellan tillfartsvägen Farstanäsvägen och Nästäppan, officiellt servitut för vägområde (4,5 m på vardera sidan om vägens mittlinje). Vägområdet förvaltas av Nästäppans samfällighetsförening som äger rätt att underhålla och röja vägområdet inklusive dikesslänter och riskträd. Ingående fastigheter ligger i Nästäppan. Södertälje kommun, reservatsförvaltningen, förvaltar en mindre besöksparkering i anslutning till Håknäs GA:6.
- **Servitut för infart till fastighet Farsta 1:33**, till förmån för Farsta 1:33.

- **Servitut för mark- och sjöledning, el, tele och fiber (planerad) samt servitut för telestation.** Förvaltas av respektive huvudman/rättighetsägare.
- **Luftledning med ledningsgata** genom skogen mellan campingområde och Nästäppan förvaltas av Telge nät. Telge nät planerar att dra om ledningen till en markförlagd ledning längs med befintliga vägar. När ledningen har dragits om kan ledningsgatan återgå till skogsmark. Telge nät ansvarar för att säkra ledningsgatan från riskträd så länge luftledningen finns kvar.
- **Stadsnät** är förlagd längs väg 525 samt i de norra delarna av det föreslagna området för naturreservatet och förvaltas av Telge nät.
- Kommunalt **Vatten -och Avloppsledningsnät** planeras att byggas ut till campingområdet, Farsta gård och Nästäppan via Farstanäsvägen samt förlagd i vattnet mellan Farstanäs camping och Nästäppan. Projekteringen har godkänts av länsstyrelsen. Kommunalt VA-nät förvaltas av Telge nät. Idag finns kommunalt dricksvatten till campingen.
- **Servitut för VA-ledning** som korsar åkermark väster om väg 525.

Tillsyn av reservatsföreskrifter

Miljönämnden är tillsynsmyndighet med ansvar för efterlevnad av naturreservatets föreskrifter.

5. Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Reservatsförvaltaren ansvarar för dokumentation och uppföljning av genomförda åtgärder.

Uppföljning av bevarandemål

Reservatsförvaltaren (Miljökontoret/Samhällsbyggnadskontoret) ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs kontinuerligt:

- Informationsskyltar och friluftsanordningar.
- Igenväxning av jätteträd och hagmarker.
- Igenväxning av fornlämningar.

5.1 Finansiering

Skötseln finansieras av Södertälje kommun i enlighet med förvaltningsansvaret, se punkt 2.5.

5.2 Revidering

Revidering av skötselplanen sker vid behov om ny kunskap tillkommit eller om naturreservatets beslut ändras.

6. Källförteckning

Artportalen utdrag över rödlistade arter 1967-2022, 2022-05-30, <https://www.artportalen.se/>

Ecocom, 2019, Fladdermusinventering på Södertörn 2017-2018. Inventering av fladdermöss i Stockholm, Nacka, Tyresö, Botkyrka, Haninge,

Huddinge, Nynäshamn, Salem och Södertälje kommuner

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1967, Beslut om bildande av Farstanäs naturreservat; *Angående Farstanäs naturreservat i Järna kommun*, Resolution IIIR11-16:67

Länsstyrelsen i Stockholms län 2015, *Detaljplan för Farstanäs, del av Farsta 1:1, Södertälje kommun*, Samrådsyttrande, dnr4021-12146-201, 2015-01-29

Länsstyrelsens i Stockholms län 2016, *Dispens för åtgärder i Farstanäs naturreservat*, Beslut 2016-10-06, dnr 5212-17345-2016

Länsstyrelsen i Stockholms län, 2012, *Förtydligande av gräns för naturreservatet Farstanäs i Södertälje kommun*, skrivelse, dnr 511-2011-584, 2012-01-27,

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1969, *Upphävande av del av Farstanäs naturreservat i Järna*, Beslut 22R11-47:69

Naturföretaget, 2015, *Naturvärdesinventering av Farstanäs naturreservat*

Riksantikvarieämbetet, Fornsök, <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, utdrag 2016-11-12,

Skogsstyrelsen, Skogens pärlor, <https://skogskartan.skogsstyrelsen.se/skogskartan/>, utdrag 2016-11-12,

Statens naturvårdsnämnd, 1967, *Angående bildande av naturreservat av Farstanäsområdet*, Beslut om statligt bidrag, 1967-06-21

Stadsfullmäktige i Södertälje, 1956; *Motion angående fritidsbebyggelse*, protokoll 1956-06-20

Södertälje kommun, 2022. *PM Skyddsvärda träd Camping 20221007*.

Södertälje kommun, 2005, *Delrapport av kulturmiljöprogram för Södertälje kommun 3 (7) Ytterjärna och Överjärna socknar*

Södertälje kommun, Miljökontoret, 2013, *Skyddsvärda träd i Södertälje kommun – en inventering av gamla, grova och ihåliga träd*,

Södertälje stads fastighetskontor, 1964; *PM angående Farstanäs egendom i Järna* (köpekontrakt), 565-64, 1964-12-09

Södertälje stads fastighetskontor 1965, *Angående Farsta egendom*, (utredningsrapport) dnr 64-65, 1965-09-08

Åkermarksgradering i Stockholms län, 1976, digitalt kartlager, LstAB Åkermarksgradering (1976)

Artfynd: rödlistade och andra intressanta arter

Den svenska rödlistan, klassning	
NT=missgynnad	LC=livskraftig population ej rödlistad
VU=sårbar	DD=data saknas/kunskapsbrist
EN=starkt hotad	RE=försvunnen
CR=akut hotad	EX=utdöd
Övriga klassningar	
S = signalart enligt Skogsstyrelsen	
I = indikatorart betesmark enligt jordbruksverket ²³	
F = fridlyst enligt miljöbalken eller skyddad enligt miljöbalken, konventionen om biologisk mångfald eller artskyddsförordningen	

Mossor

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	S
Spjutmossa	<i>Calliergonella cuspidata</i>	
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S
Platt fjädermossa	<i>Neckera complanata</i>	S
Aspfjädermossa	<i>Neckera pennata</i>	VU
Ramaria sp.	<i>Ramaria sp.</i>	
Fjällig taggsvamp	<i>Sarcodon imbricatus</i>	

Lavar

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Garnlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT, S
Ekspik	<i>Calicium quercinum</i>	VU
Lunglav	<i>Lobaria pulmonaria</i>	NT
Gul dropplav	<i>Cliostomum corrugatum</i>	NT
Klosterlav	<i>Biatoridium monasteriense</i>	VU

²³ INDIKATORARTER – metodutveckling för nationell övervakning av biologisk mångfald i ängs- och betesmarker, Jordbruksverket rapport 2003:1

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Gulvit blekspik	<i>Sclerophora pallida</i>	VU

Svampar

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Orange taggsvamp	<i>Hydnnellum aurantiacum</i>	NT
Dropptaggsvamp	<i>Hydnnellum ferrugineum</i>	S
Zontaggsvamp	<i>Hydnellum conrescens</i>	S
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT, S
Ramaria sp.	<i>Ramaria sp.</i>	
Fjällig taggsvamp	<i>Sarcodon imbricatus</i>	
Druvfingersvamp	<i>Ramaria botrytis</i>	NT
Granticka	<i>Phellinus chrysoloma</i>	NT
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	NT
Kötticka	<i>Leptoporus mollis</i>	NT
Koralltaggsvamp	<i>Hericium coralloides</i>	NT
Grangråticka	<i>Boletopsis leucomelaena</i>	VU
Gul taggsvamp	<i>Hydnellum geogenium</i>	NT
Dofttaggsvamp	<i>Hydnellum suaveolens</i>	NT
Koppartaggsvamp	<i>Sarcodon lundellii</i>	VU
Motaggsvamp	<i>Sarcodon squamosus</i>	NT

Kärlväxter

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	S
Vit fetknopp	<i>Sedum album</i>	
Skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR
Gullviva	<i>Primula veris</i>	I
Brudbröd	<i>Filipendula vulgaris</i>	I
Darrgräs	<i>Briza media</i>	I
Blåsuga	<i>Ajuga pyramidalis</i>	I
Jungfrulin	<i>Polygala vulgaris</i>	I

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Backnejlika	<i>Dianthus deltoides</i>	I
Ängshavre	<i>Helictotrichon pratense</i>	I
Ängsfryle	<i>Luzula multiflora</i>	I
Kösa	<i>Apera spica-venti</i>	NT

Ormbunksväxter och lumrar

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Svartbräken	<i>Asplenium trichomanes</i>	
Revlummer	<i>Lycopodium annotinum</i>	F

Fåglar

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kategori
Kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	VU
Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT
Blå kärrhök	<i>Circus cyaneus</i>	NT
Silltrut	<i>Larus fuscus</i>	NT
Gråtrut	<i>Larus argentatus</i>	VU
Lappuggla	<i>Strix nebulosa</i>	NT
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	NT
Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	NT
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	NT
Kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	VU
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	VU